

XII. **Wangsbro Härad**, kring öfra loppet af Svartån, omfattar en socken, Vester-Fernebo, med undantag af en del, som hör till Norbergs härad, hvaremot en mindre del af den för öfrigt derhän hörande Karbenning socken ligger inom Wangsbro. Alltsammans hör till Fernebo prosteri och Bergslags fögderi.

64. *Vester-Fernebo socken*, belägen mellan Möklinta, Sala och Kila i öster, Fläckebo i sydost, Ramnäs i sydvest, Vester-Wåla och Karbenning i vester, samt Folkärna af Fahlu län i norr, omfattar 2,688 qv. mil land, 0,098 vatten. Svart-, här Wangs-ån, kommer från Karbenning genom Långsjön, går söder ut till Hörendesjön, vänder sig derpå åt vester, mottar ett månggrenigt tillflöde från By- och Lasjöarne m. fl. i norr, ett annat från Hansjön, Gersjön och Gorgen i söder, och flyter genom ansenliga träsk, der den åter vänder sig mot söder, tills den genom Fläckebosjön utgår ur socknen. Dess breda sidländta dalgång omgifves ytterligare af vidsträckta slätter, ej alltid af bördig art; i nordvest och sydvest är landet något bergländigt, men tillika kärrigt. I norr framstryker den mindre höga än breda Långheden, och i öster ett sydligt utskott deraf, Salboheden. Utåt gränserna ligga åter små sjöar, med aflopp till andra socknar, Wallsjön till Ramnäs, Stafresjön

till Fläckebo, Stora Ljusen till Möklinta, Gar- och Sten-barken till Folkärna. Rådande jordmån är i de bättre bygderna lera, annars måss- eller sand- och mojord. Jemte det knappt för ortens eget behof tillräckliga åkerbruket, idkas här boskaps-skötsel, kolning, tjärubräkning, något bergsbruk, väfnad af linne och mattor, samt varuforsling. Socknens jernbruk äro obetydliga; likaledes är nu blott en hytta i gång, och hemtar sina materialier från nästgränsande orter. Hemmantalet är $406\frac{7}{10}$, hvaraf $73\frac{1}{4}$ skatte, $42\frac{7}{8}$ krono, $20\frac{5}{10}$ frälse. Folknummern år 1840 var 3088, på 552 hushåll; år 1848 var den 3294, den högsta för någon socken i länet. — Stora bergslagsvägen från Westerås kommer här in i sydost, och delar sig i tvenne grenar: den ena fortgår norr ut, längs Salboheden, förbi Jordbrons gästgivaregård, $4\frac{1}{8}$ mil från Westerås, 2 från Sala, hvarifrån en väg der möter, och slutligen till Folkärna; den andra går åt nordvest tvärt igenom socknen, mestadels utefter stora dalgången, förbi Islingby gästgivaregård, nära kyrkan, $4\frac{1}{2}$ mil från Westerås. En mindre väg går emellan dessa båda, en annan till Axholm i Fläckebo.

Ferneboda förekommer på 1300-talet, från hvilken tid en och annan af dess kyrkoherdar är känd, de öfrige från början, liksom kaplanerne från slutet af 16:de seklet. Ända till nyare tider har Karbenning hört hit, tills det 1813 lades under Vester-Wåla, dock dels med undantag, dels med utbyte af några gårdar. Nu utgör V. Fernebo för sig ett konsistorielt pastorat af 1:sta klassen. Af minnen från forntiden nämnas grafhögar vid Södra Salbo och Stäfre i sydost, och på Långheden. Häradets tingställe skall fordom ha varit på Wangsbacken nära kyrkan, sedermera vid sjelfva kyrkan, derpå vid Mälby i norr, nu åter invid kyrkan. Landttullar hafva funnits vid Salbo och Sand i sydost. Invid det förra stället är Salbohedens exercisplats.

Gårdar och verk: Stäfre, i sydost, 1 mantal frälse. — Ängs-holm, i samma trakt. — Af Islingby, nära Wangsån, är 1

m. krono, och af Norr-Ål, vid Gorgen, 1 m., militie-boställen; Söder-Ål, $1\frac{3}{4}$ m., med qvarn, innehåller flera lägenheter. — Prestgården, nära kyrkan, 2 m. krono; kaplanen besitter $\frac{1}{2}$ m. i Backa, skolmästarn $\frac{1}{4}$ m. i Klockaregården. — Forssby, vestligare, äfven nära Wangsån, $\frac{1}{3}$ m. krono, organist-boställe. — Svedbo, åt nordost. — Forss, åt vester, vid Hörendesjöns utlopp, 1 m. fr. säteri, 1 frälse, 1 skatte, qvarn, tegelbruk, och Forss eller Lamsmedjans jernbruk, med 1 härd, 190 *Sk℔* stångjernssmide af köpe-tackjern, samt underlydande $2\frac{1}{16}$ mantal; bland egare nämnas Hök (adlad Gyllenhök) 1697, Efverts arfvingar o. 1750; nu tillhör alltsammans en Björkenstam. Bruket skall vara grundadt 1617; det nämnes dock ej 1625, men väl i dess ställe Forss hytta. Södra Hörende eller Wallsjö, söder om samma sjö, har haft jernbruk; en del af hemmantalet lyder under Forss. — Landforssens hytta, ofvanom Långsjön, på gränsen till Karbenning och inom Norbergs härad, var ensam af fordom flera hyttor i gång 1847; tillhör Engelsbergs bruk i Vester-Wåla; här har funnits jernbruk, åtminstone på 1600-talet. — Presthyttan, vid Lasjöns utlopps-å, har varit masugn och jernbruk; smidet är flyttadt dels till Forss, dels till jernverk i Karbenning. — Bjurforss eller Lasjö, norr om sjön, 2 m. frälse, med tillhörande $4\frac{1}{16}$ mantal, samt qvarn, fordom äfven hytta och jernbruk, det sednare till 1767, då smidesrätten flyttades till Engelsberg; derunder hör ock största delen af hemmantalet, 1 m. frälse och $4\frac{1}{16}$ underlydande, det öfriga hör under Ramnäs bruk. — Hedåkers bergsmanshammare, 1 härd, 100 *Sk℔* stgj. smide af eget tackjern, anlagd, säges det, o. 1617, men ej nämnd 1625, tillhör Stora Kopparbergs bergslag. — Rösshytte bergsmanshammare, 1 härd, 133 *Sk℔* stgj. smide af eget tackjern, skall vara från samma tid, tillhör mestadels, jemte nära 12 mantal, Högforss bruk i Karbenning; har ock haft masugn. — Utom redan nämnda Forss hytta, förekomma 1625 fyra andra: *Horn* (Hörende?), *Westerby*, nära kyrkan, *Westerbokil* och *Melby* i norr, såsom hörande till Fernebo socken, och två, Bjurforss och Preste, i "Fernebo Fjerdings" (Karbenning, se nedf.).